

תהלתו בקהל הסידים

דברי תורה, סיפורים ומשלים
מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון תמ"ב

הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה

איתא בברכות ל"ב: כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו. וקודם מתן תורה היה העבודה בכורות וממילא מי שהרג את הנפש אינו נושא את כפיו, ועשיו הרג באותו היום את נמרוד ולקח את בגדיו, ולכן אמר הנה אנכי הולך להמית בני אדם ולא אוכל לישא כפים, וא"כ למה זה לי בכורה, ולכן וימכור את בכורתו ליעקב.

(מדרש ר' יונתן)

ויאכל וישת ויקם וילך

צריך ביאור מה משמעני הכתוב בזה. וי"ל שאמרין בעירובין סח: שיכור שמכר אין מכירתו מכירה, וזה דוקא אם הגיע לשכרותו של לוט, והסימן לזה - שאינו יכול להלך ברגליו, אבל אם יכול ללכת ברגליו איז מכירתו מכירה. וזה הכוונה, ויאכל וישת, א"כ יש חשש שהשתכר ויש חשש שהמכירה אינו בתוקף, ולכן כתיב ויאכל וישת ומן הסתם השתכר וא"כ יהי בטל המכירה לכן כתיב ויקם וילך. ואם ראהו הולך אזי עדיין אינו שיכור, והמכירה - מכירה גמורה. (טללי אותות)

ויקח את מחלת

אמרו חז"ל: וכי מחלת שמה?! והרי בשמת שמה. אלא שנמחלו

עוונותיו, ומכאן למדו שחתן מוחלין לו עוונותיו. כתב הגאון רבי ישעי' באסאן רבו של הרמח"ל ד"גר שנתגייר אין מענישין אותו עד עשרים שנה אחר שנתגייר, כי כקטן שנוולד דמי.

(פאר מקדושים)

ויעתר לו ה'

וברש"י הק' לו ולא לה שאינו דומה וכו'. ידוע מאמר חז"ל המבקש בעד חבריו וכו' נענה תחילה. ויצחק לא הי' צריך כלל להפקד בבנים כי הי' יותר גבוה ברוחניות, והעמיד עצמו להתפלל על רבקה בלבד מטעם ואהבת לרעה כמון, והוא הרגיש בצערה. וזהו ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו, והטעם כי עקרה היא, ולכן ויעתר לו ה' ששמע תפילתו משא"כ תפילת רבקה היה לצורך עצמה ולכן לא נענה בתפלתה.

(אמרות טהורות)

ברכני גם אבי

איתא במדרש, שבביל דמעות שבכה עשו ואמר ברכני גם אני אבי זכה לכל הטוב. וצריך להבין, הלא כמה בכיות בוכים בני ישראל במשך הגלות ומן הדין צריך להיות שהדמעות של עשו יהיו בטל בשישים, ואיך לא בטלו אותם עד היום. ותרין הה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, דקיי"ל דמין במינו לא בטל, והדמעות של עשו היו כדי

לקבל ברכות מאביו עבור טובות עולם הזה, וגם דמעותינו הם בדרך כלל על מה שאנו מתייסרים כל אחד וחבילתו בעיני עוה"ז, לפיכך אינם יכולים לבטל הדמעות של עשו כי הם מין במינו ולא בטל, אבל אם היו דמעות בני"י מחמת צער השכינה אז היה מין בשאינו מינו והיו מבטלים הדמעות של עשו.

(אמרות טהורות)

פנינת המדרשים

אבות הקדושים

בס' מדבר קדמות הביא בשם רבי יהודה החסיד שג' אבות העולם ראו את זה ולמדו יחד חמש עשרה שנה ובכל יום ולילה למדו חמש עשרה שעות ולפי החשבון התחיל יעקב ללמוד מיום שנולד, וכן מצאנו במדרש דברים (פ"א י') שמשה רבינו ביום שנולד היה כבר הולך ברגליו ומדבר עם אביו ואמו, וכן איתא על אברהם אבינו הובא בס' שבט מוסר פרק נב.

ויתרוצצו הבנים

לפי הפשט הפשוט לפי שהיה עשו איש שעיר ויעקב איש חלק ושערות של עשו עקצו את יעקב ולכן ברח מפניו.

(פי הטור עה"ת)

עשו נולד עם שנינים וקן.

איש יודע ציד - איש שדה

בתרגום שלנו מתרגם "גבר נחשירכן" וההסבר שהיה לעשו דמות נחש חקוק על ירכו, וכשנאבק שרו של עשו עם יעקב רצה להזיק לו ויגע בכף ירכו שרצה להזיקו ע"י הנחש שחקוק על ירכו,

עוד יש לומר שהיה מומחה לצוד את החיה הנקראת אדני-השדה (הנזכר בכלאים פ"ח מ"ח) ומחבר בחבל גדול היוצא מן הארץ וצורתו כצורת אדם בפרצוף ידים ורגלים ואי אפשר להתקרב אליו כי הוא טורף את כל המתקרב אליו, ואפשר להורגו ע"י שיוורים חצים בחבל היוצא מן הארץ

גם ברוך יהיה

איתא בקדושת לוי, דמצינו שיצחק בירך את יעקב שתי פעמים, פעם א' בעת שנכנס לקבל הברכות והביא לו המטעמים, ופעם ב' לפני שברך מעשו ואחיו אל לבן הארמי. ומכאן שם שהברכה הראשונה הוא ברכה גדולה והוא נשאר שלם וצפון לעת ביאת משיח צדקנו, והברכה השניה שברכו בעת שברך מאחיו זה חופף עלינו לעת עתה כל זמן היותנו בגלות. והנה עתה שם הוי' הוא שמו של הקב"ה אבל לעתיד לבא ישתנה שמו להיות י-ה-י-ה כמ"ש: ביום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד. וזה שאמר יצחק גם ברוך יהי - הברכה שביכרתי יחול כאשר יהי שמו של הקב"ה יהי.

(אמרות טהורות)

ויאמר יעקב וכו'

יש לדקדק, למה פתח יעקב ואמר 'אבי' ואז שאל אותו אביו מי אתה וכו', היה לו לומר: עשיתי כאשר דברת אליי וכו'. ונראה, דירא לומר מיד עשיתי כאשר דברת אליי, כי אולי יכירו אביו בתביעת קול ואז יתרעם עליו ויגער בו בניזפה על שמשקר, לכן בתחילה אמר רק 'אבי', ואז יראה אם אביו הכירו שהוא יעקב ע"י תביעת קול, ואז ידבר דברים אחרים, אבל אם יראה שאביו אינו מזהה אותו אז

יתן לו המטעמים, ולכן אמר 'אבי', ואביו שאל מי אתה בני' הבין שאינו מכירו ואז אמר עשיתי כאשר דברת אלי - כדי לקבל הברכות מאביו. (אלשיך הק')

גם ברוך יהיה

לכאורה היה לו לקלל אותו על שרימה, אבל היות שברכו ואמר אורריך ארור אזי לא יוכל לקללו כי אז מקלל את עצמו ולכן אמר גם ברוך יהיה כי הרי ברכו בברכת מברכך ברוך.

(כנפי נשרים)

את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכת

כאן ראה עשו קשר חזק בין ב' הדברים שמכר הבכורה ונתרמה גם בברכות שברך יצחק דהנה רש"י כתב שיצחק היה מצר וחרד שמא עברתי על שורת הדין שמא יש בי עוון שביכרתי הקטן לפני הגדול אבל עכשיו שנתגלה לו שמכר הבכורה ליעקב א"כ יעקב הוא הגדול ועשו הקטן ושפיר בך את יעקב ואז עשו הבין שכל מה שקנה ממנו הבכורה הוא כדי שיקבל אח"כ הברכות שמברכים את הבכור קודם כי בשעת מעשה מכירת הבכורה חשב עשו שהבכורה אין לו שוויות ולא הפסיד כלום אלא הרויח נזיד עדשים ועכשיו נתגלה לו שמכירת

הבכורה גרם לברכות שברך יצחק את יעקב לפניו ובודאי שמא יצחק שעשה כדן שהקדים לברך את יעקב.

(זרע קודש)

וילך עשו ויקח את מחלת על נשיו לו לאשה

לכאורה תיבת 'לו לאשה' מיותר. וי"ל, שהגמרא בסוטה אומרת שזיווג ראשון קובע ההכרזה מ' יום קודם היצירה, וזיווג שני לפי מעשיו. ולכן כתב רש"י הק' הוסיף רשעה על רשעתו, ולכן כתבה התורה 'לו לאשה' כי נשא בדומה לו רשעה כמותו - הראויה לו לפי מעשיו.

(החיד"א ז"ע)

ויבא לו יין וישת

וקשה, הרי אמו נתנה לו רק שני גדיי עזים, ומהיכן לקח גם יין. וי"ל, כתב התרגום יונתן שמלאך הביא יין מן עדן ליעקב וזה הביא יעקב ליעקב, והטעם, שהיה זה לביל פסח שצריך לשתות ד' כוסות יין, וכן הביא לו אח"כ אפיקומן, ולכן לא רצה אח"כ לטעום ממה שהביא לו עשו, כי אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. וזה מה שמרמז יצחק לעשו, בא אחיך במרמה - "במרמה" בגימטריא אפיקומן. (שמעתי)

תולדות יצחק בן אברהם

כתב רש"י הק' יעקב ועשו האמורים בפרשה,

צריך להבין מה חידש בזה הרי כל אחד רואה שהם אמורים בפרשה. וי"ל דאיתא בספיה"ק שיצחק שהיה צדיק בן צדיק - יצא ממנו יעקב. ורבקה שהיתה צדקת בת רשע - יצא ממנה עשו הרשע. והנה מובא שם שלישי הדור אמרו ששרה נפקדה כאשר היתה אצל אבימלך וזה אינו כי אם נפקדה א"כ אבימלך הוא אבי יצחק והיה צריך לצאת ממנו ג"כ בן רשע כאבימלך, ואיך הוליד את יעקב הצדיק. אלא בחכמה הוכח ברור שאברהם הוליד את יצחק וזה כוונת רש"י הק' אלא תולדות יצחק בן אברהם ומה ההוכחה לזה כי יעקב ועשו אמורים בפרשה שיצחק יצא ממנו יעקב הצדיק ואחד רשע.

(חנכת התורה)

ועתה לו ה'

כתב רש"י הק' לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע. וצריך להבין הרי רש"י בעצמו כתב שבחה של רבקה שהיתה בת בתואל הרשע ואחות לבן הרמאי ומקומה אנשי רשע ולא למדה ממעשיהם, א"כ למה לא נשבע תפילתה ויותר מתפילת יצחק. וי"ל דלענין תפילה שאני כמו שאמר דוד המלך: 'לֹב נִשְׁכַּר וְנֹדֶכָה אֱלֹקִים לֹא תִבְזֶה', וידוע מה שאמר הצדיק מראפשיי וצ"ל דצדיק בן צדיק לבו נשבר תמיד בהעלותו על זכרוננו מעשה אבותיו ואנו נחשב כאין ואפס נגדם, אבל צדיק בן רשע אין לבו נשבר כל כך שחושב שגד אבותיו הוא יותר חשוב ואדרבה יגבה לבו, ולכן לענין תפילה שצריך לב נשבר ונדכה אז יותר חשוב תפילת צדיק בן צדיק.

(ליקוטי כרם שלמה)

ויאמר ה' לה'

רש"י הק' כתב ע"י שליח דוקא, ולמה לא רצה הקב"ה לומר בעצמו. וי"ל כי אם יצא מפי ה' שעשו יהי רשע אז הבחירה הי' מתבטלת והיה מוכרח להיות רשע כי כן גזר הקב"ה אבל כל זמן שלא יצא מפי ה' רק ע"י הנביאים עדיין נשאר האדם בעל בחירה להיטיב מעשיו ואין הנביא נקרא נביא שקר כי לטובה יכול הקב"ה לחזור בו. ולכן ויאמר ה' לה - ע"י שליח ולא בעצמו, כדי שיוכל להיטיב מעשיו.

(אמרי שפר)

ותקח רבקה את בגדי עשו ותלבש את יעקב

מקשים עולם אם ה' רצה שיצחק יברך את יעקב מדוע היה צריך הדבר לעשות ע"י מרמה, ולמה לא אמר לו ה' שיברך את יעקב. וי"ל דחז"ל אמרו בשבת ל: אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה, ויצחק חשב שעשו צדיק ורצה לברכו בשמחה, ואלו היה הקב"ה אומר לו שיברך את יעקב דוקא אז היה חוקר למה לא את עשו והיה מגלה שהוא רשע ואז לא הי' שורה עליו השכינה וברכתו ליעקב היה מתוך עצבות בלי השראת השכינה ולכן עשה הקב"ה שיצחק יחשוב שהוא מברך את עשו ומברך מתוך שמחה והשראת השכינה וע"י תחול הברכה יפה על יעקב.

(דרשות הר"ן)

ותקח את בגדי עשו החמודות

כתב רש"י הק' שחמד מנמרוד, אמרו חז"ל שהכוונה כתנות עור שעשה ה' לאדם הראשון ובמדרש איתא שהי' זה מעור הליתין וקיי"ל שעור דג אינו טמא ואינו מטמא, ורבקה ידעה ההלכה שבגדי ע"פ הארץ מטמאין וא"כ איך ה' הלבישה את יעקב בגדי ע"פ עשו, אבל היות שזה היה בגדי אדם הראשון שהיה מדג שאינו מטמא ולכן ה' הלבישה את יעקב בהם.

(נחל קדומים)

ויברכהו ויאמר האלהים זה בני עשו ויאמר אני

וירח את ריח בגדי ויברכהו

יש לדייק מה זה שני הפעמים שיברך אותו ואחר פעם ראשונה שברכו שאל אותו האלהים זה בני עשו ועוד הפעם ויברכהו. וי"ל כי יצחק היה באמת מסופק אם זה עשו כמ"ש: 'הקול קול יעקב' ולכן עשה בחינה

וניסיון ונתן לו ברכה קלה ולא הברכה האמיתית שהיה בדעתו לברכו, והמתברך לא ידע סימן זה ויחשוב שכבר קיבל הברכה האמיתית ואז לא ירא מלהודות על האמת כי כבר קיבל הברכות, ואם יראה שזה עשוי אז יברכהו בברכה האמיתית, ולכן שאל אותו שוב האלהים זה בני עשו ואחר שענה יעקב "אני" אז ויברכהו הברכה האמיתית שהיה בדעתו בתחילה לברכו, ויברכהו הראשון היא הברכה הקלה, ויברכהו השני הוא הברכה האמיתית.

(קהלת יצחק)

וישא עשיו קולו ויבך

אמרו חז"ל בתנחומא סוף פ' תולדות שע"י

ליומא דהילולא של כהן גדול משרת הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימינוב זיע"א - ל' מר-חשוון

צער רב מצטערים היו בני עיירה אחת שבגליציה. אחד היהודים תושבי העיירה, וליפא שמו, עברה עליו רוח רעה ומוצא לעצמו עיסוק מכניס - הפך למלשין 'מסור'. בכל עת מצוא פונה היה אל הפריץ המקומי ומביא בפניו את דיבת אחיו רעה. פעם מלשין הוא על יהודי המייצר י"ש באין רואים, ובפעם אחרת מוסר הוא לפריץ יהודי אחר שהביא סחורה מעבר לגבול ולא טרח לדווח עליה, ועוד כהנה וכהנה מסירות שהצד השווה שביניהן, שגורמות צער רב לנמסרים.

ניסו תושבי העיירה לדבר על ליבו של ליפא בכה, ולשדלו בכה, אך הוא בשלו, מסרב להיטיב את דרכיו וממשיך במסירותיו.

לימים הגדיש את הסאה, ותושבי העיירה כינסו אסיפה כדת מה לעשות בליפא זה. העלו רעיונות כאלו ואחרים, שקלו אף לקיים בו את פסק ההלכה של 'מורדין ואין מעלין' ונסוגו מיראת השלטונות, עד שאחד מיושבי האסיפה העלה את ההצעה לנסוע אל הצדיק אשר יהיה בימים ההם הוא הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימינוב זיע"א. "שמעתי" - כך סיפר אותו יהודי, "כי אצל הרבי מתחוללים אותות ומופתים ניסים ונפלאות דבר יום ביומו. הבה ניסע אליו, נשטח בפניו את צרתינו ולבטח נזכה במהרה להיושע בדבר ישועה".

שמעו שאר יושבי האסיפה להצעה זו וקיבלוה, ועד מהרה התארגנה משלחת מיושבי העיירה לנסיעה רימינובה - אל הצדיק. באו בדברים עם עגלון, שכרו עגלה, וכחלוף מספר ימים בשעת בוקר מוקדמת ישובים היו על העגלה מוכנים ומזומנים לנסיעה.

יום שלם היטלטלו בדרכים בעגלה החורקת, כל עצמותיהם דאבו וכבר כמעט שהתחרטו מן הנסיעה אלמלא התקוה כי לא תרחק הדרך והם יזכו להיכנס אל הצדיק ולשטוח בפניו את צרתם כי קשה. לעת ערב הגיעו רימינובה. אותו יום לא היה הרה"ק רבי מנדל בקו הבריאות ולא יכול היה לקבל את המשתחרים פניו, וכבוא אותה משלחת לרימינוב - והימים טרום ימי המצלמה והתמונה - ולפיכך לא העלו בדעתם בני אותה משלחת, כי היהודי הדור הצורה המקבלם בסבר פנים יפות, אינו הרבי עצמו כי אם משרתו שלימים יישב על כסא רבו - הוא ניהו הרה"ק רבי צבי הירש הכהן מרימינוב זיע"א.

שהוריד עשו ג' דמעות ירדו ישראל לגלות ולכן עתיד שר של עשו לקבל עונש שיברך לבצרה כדי להנצל ממיתה ויחשוב שבצרה היא ערי מקלט כמו בצר ויחשוב שמלאך יכול להניצל כמו אדם ויחשוב שמזיד ניצל כמו שוגג וכל זה נרמז ברי"ת במלה וי"ב"ד, א) ויטעה ביצרה יקלוט כיבצר, ב) ומלאך כ'אדם ב'יתוכו י'נצר, ג) ומזיד כ'שוגג ב'מקלט י'עצר.

(מקח טוב)

והוא עיף

עשו בא מן השדה אחרי שעבר ה' עבירות והיה עשו חלש כל כך שלא יכול להגיע ידיו לפיו כדרך

צדיים שתועים ביערים ד' או ה' ימים והם יגיעים וכמעט מתים ברעב ובצמא ולפי שהיה יגע כ"כ אמר הלעטני נא כלומר שפוך לתוך פי מהר פן אמות ואותו היום הרג את נמרוד כי כשהתחיל עשו לצוד ציד בשדות בא נמרוד שהיה גבור ציד וכולם יראו מפניו ואמר לעשו באיזה רשות אתה צד בשדות ולא באת לבקש ממני רשות סוף דבר החליטו להלחם וקבעו יום אחד לזה, ובנתיים הלך עשו להתיתיעץ עם אחיו יעקב איך לנצח את נמרוד, אמר לו יעקב כל זמן שנמרוד לבוש בבגדי אדם הראשון לא תוכל לו ולכן תאמר לו שסירם מעליו ואז תלחם עמו וכן עשה וכשהפשיט נמרוד בא

א מעשה

וכיון שבטוחים היו שניצבים המה בפני הרבי הקדוש בכבודו ובעצמו, שטחו בפניו את צרתם הקשה, ותיארו בהרחבה את הסבל והמרוורים שמיט עליהם אחיהם ובשרם שהפך למלשין ומסור פחות ערך.

שומע רבי הרשלי ומאזין לסבלותם, וארשת תמהון מתפשטת על פניו, והרי הוא שואל את בני המשלחת: "וכי אותו יהודי מלשין? כיצד מסוגל הוא להלשין, והלא הוא מקורר..." שמעו בני המשלחת את תשובת 'הרבי' ולא הבינו. "והלא אינו מקורר כלל וכלל" - השיבו לרבי הרשלי, "אדרבה ואדרבה, הרי ליפא זה בריא אולם וחזק כשור, מסובב כל היום ברחובות העיירה בולש חוקר ומרחרח אחר 'מסירות' חדשות, ואחר רץ אל הפריץ בכוח עלומים". ורבי הרשלי חוזר על דבריו, "לא ולא, ליפא אינו מלשין. כיצד יכול הוא להלשין? הלא הוא מקורר לחלוטין".

שוב ניסו לספר לרבי על מצוקתם ועל חייהם שכבר אינם חיים, ורבי הרשלי בשלו. כיון שראו שכך פני הדברים, קמו ונסעו רימינוב בפחי נפש.

חלפו מספר ימים וליפא העלה בחכתו דג שמן. בשעת ליל מאוחרת שמע לפתע תכונה קלה בחצר שכנו, בעריל. הזדרז לקום ממשכבו והשקיף אל הנעשה שם, והנה בחצר בעריל לא אחר מאחד המבריחים הגדולים באיזור, עומד יחד עם בעריל, ובתוך בור גדול באדמה מטמינים הם סחורה חשודה. שק ועוד שק הושלכו אל הבור בדומיה, וליפא חוכך ידיו בהנאה, בדמיונו ניצב כבר אצל הפריץ מספר לו את אשר גילה. הפריץ לא יאחר מלשלוח את משרתו וליפא יצביע אל מיקומו המדויק של הבור, ובעריל יעמוד בפנים מחויירות, ויביט על כל הסחורה המוחרמת שחציה בוודאי תינתן לליפא בשכר המסירה...

אך עלה השחר, וליפא כבר ניצב על עומדו. אינו מסוגל להמתין עד השעה המשוערת בה מתחיל הפריץ את יומו. לבסוף פקעה סבלנותו והוא מצא את עצמו בחצר הפריץ עומד ומחכה להיקרא פנימה. שעה ארוכה עמד בחוץ מהלך הנה והנה, עד שהפריץ הואיל בטובו לקום ממיתו ולהתיישב לארוחת בוקר דשנה, אז הובהל ליפא פנימה אל חדר האוכל. נעמד ליפא לפניו, שוקל באלו מילים יפתח וכיצד יתאר לפריץ את מסירותו הרבה על משמר העיירה עד שאף באמצע הלילה מדיר הוא שינה מעניו

עשיו וילבישם במרמה ואז קם והרג את נמרוד. (תוס' הרא"ש עה"ת)

ויהאב יצחק את עשו כי ציד בפיו

הובא בספר דברי מאיר מרבי מאיר מפרמישלאן זי"ע שהרה"ק רבי חיים בעמ"ח באר מים חיים זי"ע היה לו בן אחד שלא הלך בדרך התורה ואעפ"כ החזיק אותו אביו במזונות ומלבושים ונתן לו כל בקשתו באהבה ובכל אשמורת הבוקר כאשר קם לעבודת ה' היה מתפלל לה' ואמר: 'רבונו של עולם ראה מה אני עושה עם בני ואעפ"פ שאינו הולך בדרכי ה' אני עושה עמו חסד ואתה ברחמיך הרבים עשה ג"כ חסד כי אתה אב

רחמן טוב ומטיב לרעים ולטובים אע"פ שבניך אין עושים רצונך. וזה נרמז כאן ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו שיכול להמליץ ולבקש מה' לרחם על עמו, וכמו שכתוב במס' שבת פט: כשהקב"ה אמר לאבות בניך חטאו או יצחק היה זה שעשה חשבון שנותיו של אדם ואמר פלגא עלי ופלגא עלך שלקח על עצמו יסורי הדור כדי שירחם ה' על עמו ישראל בגלות ולכן ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו לומר להקב"ה שגם הוא ריחם על בנו עשו, ועי"ז אולי יחזור למוטב וכמ"ש (בסוטה מז.) לעולם יהא שמאל דוחה וימין מקרבת.

אויף שבת

הטרטוטות ועוקב אחר כל מעשה חשוד, ולפתע נתקף פרץ שיעולים עז. דקות ארוכות עמד והשתעל, ובראותו את פני הפריץ שתיאבוננו הולך ופוחת למשמע השיעולים העזים, קם ויצא מהחדר. אך יצא יצא, והשיעול פסק, ביקש איפוא לשוב אל הפריץ, פתח את פיו להשמיע את המסירה החדשה, ושוב נתקף פרץ שיעול עז. עתה הזדרז מעצמו לצאת מן החדר, ולכשנרגע בחוץ – שב פנימה. אך הפעם נתקף בשרשרת התעטשויות בלתי פוסקת.

ואילו הפריץ שכבר איבד בינתיים את כל ההנאה ממגון המעדנים הערוכים לפניו על השולחן, הורה לו "נראה שהצטננת כדבעי. לך אל הרופא שיבדקך ויורה לך איזו תרופה עליך ליטול, ולכשתבריא שוב אלי".

שמע ליפא ושם פעמיו אל הרופא, זה בדקו ביסודיות, הציץ לתוך לועו הפעור והאזין לנשימותיו, לכשכילה בדיקותיו אמר לו לליפא, "איני יודע על שום מה באת לכאן, הלא בריא אתה כשור". סיפר לו ליפא כי מקודם היה אצל הפריץ ונתקף שם בפרץ עז של שיעולים והתעטשויות, אך הרופא לא קיבל את הדברים, ושוב חזר על דבריו, "אינך מצונן ואינך מקורר. כי אם אדם בריא לחלוטין". שמע ליפא ושב אל הפריץ. עתה ישב הפריץ במשרדו רכון על ספרי חשבונותיו, והנה ליפא לפניו, "כבר הבראת?" שאלו כששמץ רוגזה בקולו, וליפא תחת להשיב כי היה אצל הרופא וזה טען כי הוא בריא לחלוטין, נתקף בפרץ חריף של שיעולים והתעטשויות, אפו נוזל ועיניו זולגות דמעות.

נתקף הפריץ בחימה שפוכה, דחפו מחדרו ושאל, "לך מכאן היישר אל מיטתך, שכב בה ימים מספר, ורק לכשתבריא ארשה שתשוב אלי".

שב ליפא אל ביתו, נשכב במיטתו אך המנוחה ממנו והלאה, חש הוא בריאות מלאה, אינו מרגיש בשום כאב או מיחוש. קם ממיטתו ושב לסובב בעיר, אך אל הפריץ לא העז לשוב בימים הקרובים.

מספר ימים חלפו, ובאחד הלילות שוב שומע ליפא קולות מחצירו של בעריל. עתה הוציא בעריל את הסחורה הטמונה בבור הגדול שבחצירו ומכרה לסוחר אחר. צורות כסף החליפו ידיים אל מול עיניו של ליפא אכול הקנאה, ובקושי רב הצליח זה לשוב ולהרדם, אכול כולו מרורים על הסחורה הרבה בה לא הצליח להשיג חלק, ורק משנמלך בדעתו כי

ויהי יצחק בן ארבעים שנה יש לדקדק מה הצער כאן שאמר הכתוב ויהי הרי אמרו חז"ל ויהי זה לשון צער, ועוד קשה מדוע הוצרך שוב לומר היחוס של רבקה שהיא אחות לבן, וכן המילים 'לו לאשה' נראה כמיותרות, והנה אמרו חז"ל הנושא אשה יבדוק באחיה, וא"כ קשה על יצחק מדוע לא דקדק יצחק לברר מי הם אחי רבקה, ויש לתרץ כי מה שאמרו חז"ל לבדוק באחי האשה זה דווקא כשלא ידוע לו מי זיווגו, אבל אם ידוע לו מי היא בת זוגו שהכריזו עליה מן השמים, לא צריך לבדוק באחיה, וכאן ידע יצחק מי בת זוגו, כמ"ש הקב"ה לאברהם, ולכן חיכה אברהם עד שנהיה בן

עם שחר ישוב אל הפריץ ויספר לו את המעשה עלה בידו לחטוף שינה טרופה.

שוב המתין עד שהפריץ יקום מערשו ויתפנה אליו. לכשניצב בפניו סקרו זה סקירה מדוקדקת, "אכן נראה שהבראת. מה בפך?" עומד ליפא לספר את כל מעשה הבור בחצר בעריל ונתקף שוב בפרץ שיעולים עזים שהרעידו את כל חלל החדר. דקה או שתיים המתין הפריץ בדומיה, אך כאשר ליפא לא הראה אותות סיום, הורה הפריץ למשרתיו בזעם בלתי נשלט כי יזרקו את המלשין מביתו ויפה דקה אחת קודם, ואילו בליפא התרה חמורות, "כלב שוטה! הישמר והיזהר מלהיראות בפני שוב. כי ביום ראותי פניך – מות תמות".

קמעה קמעה החלו יהודי העיירה מרגישים הרווחה והרחבה. תחילה לא ידעו מכל סיפור המעשה, אבל כחלוף חודש ימים התפשט סיפור הישועה בין יושבי העיירה והכל שחו בפלא הגדול שחולל איש האלוקים מרימינו. עתה היתה תשובתו התמוהה לכאורה של הרבי, מובנת לחלוטין..

החליטו כי יש לשוב אל הרבי ולספר בפניו על הנס אשר חולל ועל המלשין שאכן התקרה ופסק ממסירותיו. עתה התארגנה משלחת אחרת, ואילו כאשר באו רימינובה הוכנסו על ידי הרה"ק רבי הרשלי, היישר אל הרה"ק רבי מנחם מנדל ולא ידעו כי את המופת חולל דווקא המשמש. ואילו רבי מנדלי ששמעם לא ידע כלל מכל אשר נעשה בחצירו עד עתה, אך זאת ידע בוודאות כי ידיו של הרשלי משרתו – במעל.

לכשיצאה המשלחת מאת פני הרה"ק רבי מנדל קרא למשרתו שיכנס החדר ושאלו בנימית עגרה, "הרשלי, וכי מתערב אתה בעסקים שלי? וכי חלילה מקלל אתה יהודים? והלא לא זו דרכנו. שכן אנו מתפללים שהצרה תחלוף ולא מייעצים לריבוננו של עולם כיצד לסלק הצרות מעולמו, ואפילו מדובר חלילה במסור..."

ורבי הרשלי משיב בתמימות, "חס וחלילה. לא קיללתיו. ורק שאלתי בתמימה גדולה, כיצד יכול יהודי להלשין על אחיו? ואז הסקתי כי אין זאת אלא שהוא מקורר ביהדותו, וכל הלב היהודי החם שבקרב התקרה לחלוטין. זו היתה כל כוונתי ולא אחרת..."

מן שנה, ולא השיאו קודם לכן, ולכן לא נמנע יצחק מלקחת את רבקה, וזהו הלשון צער, שהיה צריך לקחתה כי הוא מוכנת לו מששת ימי בראשית. **(אגרא דכלא)**

מדוע רצה יצחק לברך את עשו, ורבקה שינתה הדבר, בספרים כתוב הרבה טעמים, ואחד מהם הוא, כי כוונת יצחק היה שיהיה הסדר בין יעקב ועשו כמו בין יששכר לזבולון, שעשו יהיה לו ברכות בענינים גשמיים, והוא יתן ליעקב כל הצטרותו, שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה בלי שום טרדות הפרנסה, עשו יהיה הזבולון ויעקב היששכר, אבל רבקה שהכירה טוב את עשו והבינה שלא יתן

כלום ליעקב, וא"כ ממה יחיה יעקב, אם ישב בבית המדרש כל ימי חייו, ולכן עשתה את כל המאמצים שיעקב יקבל את הברכות, וכל זה ראתה ברוח הקודש.

עוד יש לומר שאילו היה יצחק מברך ליעקב ככוונה תחילה, א"כ כל מי שלא בדרגתו של יעקב, לא יחול עליו הברכות, ולכן רצה לברך את עשו, ואם הברכות חלים על אדם כעשו, כל שכן שיוכל לחול על כל מי שפחות רשע ממנו, כלומר כל עם ישראל בכל מצב שהם.

וישלח יצחק את יעקב וכו' אם יעקב ועשו וברש"י הק' כתב איני יודע מה מלמדנו, (זה שכתב שרבקה היא אם יעקב ועשו דמה מגיע לחדש לנו בזה הכא), ויש ליישב שכוונת הפסוק כי היות שהיה ידוע לכולם, שני בנים לרבקה ושני בנות ללבן, ואמרו הכל הגדולה לגדול והקטנה לקטן, לכן חששו יצחק ורבקה שאם יגיע יעקב ללבן, יאמר לו לבן לך שייכת הקטנה, לכן המתן עד שעשו ישא את הגדולה, ואז ימצא עשו את יעקב ויהרגוהו, לכן אמרו ליעקב תאמר ללבן שרבקה היא אם יעקב ועשו, וא"כ אם תאמר בלשון הזה משמע שיעקב הגדול, ויזכה הוא בגדולה ולא יצטרך להמתין לעשו.

(גן רוח)

כי ציד בפיו

וברש"י הק' שידע לצוד ולרמות את אביו בפיו ושאלו: אבא האיך מעשרים את המלח ופלא שהרי עשו למד עד שגדל כמ"ש ויגדלו הנערים ואז יצא לרשעתו וא"כ ידע שאין מעשרים מים אלא גדולי קרקע וי"ל עפ"י מש"כ בפרקי דר"א פרק כ"ה שאשת לוט שנהפכה למלח באים כל יום שוורים ומלחים אותה עד אצבעות רגליה ולמחרת שוב גדל צורתה כמו שהיתה, כאשר נהפכה למלח וא"כ הרי היא גדולי קרקע ועל מלח זה שאל האיך מעשרים.

(הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל)

מקום מביית הבכורה

הובא בס' בנין אריאל (ח"א ס' ה') בשם אברבנאל שידוע שאחד מן השערים בבית המקדש נקרא שער הבכורות (שקלים פ"ו) ונקרא כך ע"ש שבמקום ההוא עמדו יעקב ועשו בשעה שמכר עשו את הבכורה ליעקב ולזכר זה הקדישו שער ההוא להכניס שם הבכורות להקריב בבית המקדש.

ורב יעבוד צעיר

אם ברצונך להיות רב גדול בתורה או יעבוד צעיר תעבוד על זה ותנצל את ימי הבחורות בהיותך צעיר. **(ספה"ק)**

ויעקבני זה פעמיים

עפ"י הדקדוק תיבת זה שייך כאשר מראה באצבעו על איזה חפץ וא"כ קשה על מה הראה עשו שאמר לאביו ויעקבני זה פעמים, יש לומר שיעקב השאיר שם הקערה שהביא בה אוכל לאביו וכאשר ראה עשו הקערה אמר ע"י קערה זו מכרתי ליעקב את הבכורה כשבשיל נזיר עדישים ובקשתי ממנו הלעיטני נא מן האדום האדום הזה עבור מכירת הבכורה ליעקב.

(ש"ך עה"ת)

ויאהב יצחק וכו' ורבקה אוהבת

יש לדייק מדוע כתיב אצל יצחק ו"יאהב" שהוא לשון עבר ואצל רבקה כתיב "אוהבת" לשון הווה ויש לפרש עפ"י מש"כ בפרקי אבות כל אהבה שתלויה בדבר, בטל דבר – בטלה אהבה, ואהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם, וא"כ יצחק שאהב את עשו באהבה שתלויה בדבר לפי שהביא לו ציד לכן כתיב ויאהב לשון עבר, אבל רבקה אוהבת את יעקב אף על העתיד וק"ו על ההווה כי זה היה אהבה שאין תלוי בשום דבר, ולכן אינה בטלה לעולם.

(רבי יודא אסאד זי"ע)

ויעתר יצחק לה' וכו'

יש מקשים מדוע היה יצחק צריך להפציר ולהרבות כל כך בתפילה לה' וכי מה איכפת לה'

לתת לו זרע מיד כדי לגדלו לתורה וכו' וי"ל שהנה ראינו שהוריד הקב"ה חמש שנים מחיי אברהם שלא יראה נכדו עשו יוצא לתרבות רעה ואילו היה נולד לפני עשר שנים היה צריך להוריד מחייו עוד עשר שנים שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה ולכן היה צריך להפציר על לידת בניו. (ספה"ק)

ויתרוצצו הבנים וכו'

רש"י הק' הביא מדרש חז"ל ויתרוצצו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרסם לצאת, וקשה בשלמא עשו רוצה לצאת לידי בתי ע"ז, אבל יעקב הרי אמרו בגמ' (נדה ל:) אין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מ'ט' חדשים קודם שנולד שאז מלמדים אותו כל התורה כולה, ואומרים בשם צדיקי עולם שהגם שהרב שלומד עמו ממש מלאך ה' צבאות, אבל עם חברותא כעשו אסור ללמוד גם אצל רב כמלאך וע"כ יעקב מפרסם לצאת, ויש עוד לומר ע"פ מש"כ הגאון רבי חיים מוואלאזין בהקדמת ספרא דצניעותא שלרבו הגר"א מוילנא זי"ע בא אליו מגיד מן השמים ללמוד תורה כמו שהיה מגיד להרב בית יוסף והגר"א דחה אותו ולא רצה לקבלו כי עי"ז יחסר לו העמל והיגיעה בתורה ולפי"ז מובן מה שהיה יעקב רץ ומפרסם לצאת כי אע"פ שלמד שם כל התורה כולה עי"ז מלאך אבל אין זה הלימוד

האמיתי כי העיקר חסר מן הספר זה העמל והיגיעה בתורה כי כל חלקו שלו הוא העמל כמ"ש חז"ל אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה (שבת הלוי)

הוי גביר לאחיק

ידוע הפסוק יש עושר שמור לבעליו לרעתו פן ישבע ויבעט בה' ובתורתו, אמנם תועלת העשירות גדולה מאד אם עושה בהונו מצוות ומעש"ט ומחזיק תלמידי חכמים ומקיים והיו עניים בני ביתך ולא שיהגו עצמו כבני מלכים ולאכול מעדנים ואז אין לו די לכלכל את אחרים ת"ח ולומדי תורה, וזה הרמז כאן הוי גביר אבל לא לעצמך להנאתך ולטובתך אלא לאחיק העניים ואז תצליח ותעלה על במתי ארץ

ויעתר יצחק לה'

אמרו חז"ל מפני מה היו אמותינו עקרות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים.

הנה דרך העולם הוא שהבנים הקטנים שבאים עם אביהם לתפלה בבית הכנסת גורמים להם הפרעות בשעת התפלה, וצריך להפסיק בשבילים ולטפל בהם בצרכיהם, אבל הקב"ה רוצה שהצדיקים יתפללו בלי הפרעות, ולכן לא נותן להם איזה תקופה ילדים כדי שיוכלו להתפלל ללא הפרעות,

וכן אנו מתפללים במוסף של שבת, בתפלת יקום פורקן מן שמאי זרעה חיה וקיימא זרעה די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא, דהיינו שהבנים יהיו בריאים חיים וקיימים, שלא יפסיקו ולא יבטלו את הוריהם בתפילתם ובתורתם.

(תפארת שלמה)

ברכות מזל טוב

מעומקא דליבא שלוחות בזה למחנך החשוב

הרב מרדכי יאקאב שליט"א

לרגל השמחה הגדולה בביתו

עם הולדת הבת למז"ט

יהא רעוא שירוה רוב נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו, ולראות פירות נפלאים מתלמידיו, לאורך ימים ושנים טובות מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ה'תשס"א ח' אלול ה'תשס"א

ויצא הראשון אדמוני

הקשה המגיד מדובנא בפירושו על מגילת רות, כיון שעשו מוכרח להיות שופך דמים, כי נולד ארמוני א"כ מדוע יענש על כך, אלא התירוץ הוא שעשו נולד הראשון והבכור, ומוכן לעבודת המקדש, לכן נולד במזל מאדים המורה על דם, והוא דם הקרבנות, וזה כונת הפסוק "ויצא הראשון" כיון שהוא ראשון נולד "אדמוני", אולם אחר שמאם בעבודה ומכרה ליעקב אחיו, לא נשאר לפניו עוד למלאת ידיו על פי מזלו אלא להיות רוצח ולכן יענש על כך.

ויעקב איש תם יושב אהלים

יש לדייק למה נאמר "אהלים" לשון רבים ונראה דאהלים תרתי משמע, א. אוהל תורה, ב. אוהל ביתו, דהנה אם אדם רוצה שאוהל ביתו הגשמי יהיה עיקר ושיהיה לו כל תענוגי עוה"ז זה סתירה גמורה לאהל התורה דאם אינו רוצה להיות מסתפק במועט אז בהכרח צריך לפרוק מעליו עול תורה ולקבל עליו עול הפרנסה ועול דרך ארץ ונמצא שאינו יושב בשני אהלים רק באוהל אחד דהיינו אוהל ביתו, אבל אצל יעקב אבינו היה ההיפך שעשה אוהל ביתו לאהל עראי ואז יכול לישב באהל תורה, ובזכות זה קיבל יעקב הברכות שברכו אביו, וזהו 'מה טובו אהליך יעקב' פירושו מה טוב למי שישב ב' אהלים ועושה אוהל ביתו ארעי ואוהל התורה עיקר. (מרחן שבט הלוי יצוק"ל)

דבר חכמה

הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי

אמרו חז"ל ג' עצות לנצח את היצר הרע שבא לאדם, א. יקרא קריאת שמע, ב. יעסוק בתורה וימשכנהו לבית המדרש, ג. יזכיר לו יום המיתה, ויצחק אבינו היה בדרגה כזאת שלא היה צריך להגיע לזה שיזכיר לו יום המיתה, כי היצר הרע לא הצליח להשתלט עליו, ולכן אמר 'לא ידעתי יום מותי'.

(מהר"ש מבעלזא זי"ע)

הקול קול יעקב

הכוונה בזה הוא בדרך צחות, על ה'וועקער זאיגער' (שעון מעורר) שמעורר את האדם בבוקר לעבודת הבורא, וא"כ הקול של השעון המעורר זה קול יעקב, אך הידים שלוחצות על הכפתור להשתיק הצלצול כדי שיוכל לישון עוד, הרי הם 'הידים ידי עשו' של היצר הרע שרוצה שהאדם יתבטל מלימודו.

ויעקב איש תם יושב אהלים

וברש"י הק' איתא 'אהלים' לשון רבים אהלו של שם ואהלו של עבר, יש להבין בשביל מה צריך שני ישיבות ללמוד תורה, ויש ליישב על פי דברי השל"ה הק' במסכת שבוועות: אשרי מי שיבחר ללמוד בכל יום שני מסכתות, מסכת אחת במרוצה בלי עיון גדול, ומסכת אחת מעט חכמות אבל בעיון גדול ובפלפול, וא"כ יש לומר שיעקב למד בישיבה אחת בעיון, ובישיבה השניה בקיאות, ולכן כתיב 'אהלים' לשון רבים.

(האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל)

ויעקב איש תם יושב אהלים

ופרש"י מי שאינו חריף לרמות קריו תם, ולכאורה קשה שהלא מצאנו כשהלך אצל לבן, ידע הטיב איך לעשות תחבולות עם לבן 'הארמי', וכמו שאמר 'אחיו אני ברמאות', ואיך יקרא א"כ תם, אלא יש לומר דאין הכי נמי, 'תם' הוא מי שאינו יודע לרמות, ואולם יעקב אבינו ע"ה נקרא 'איש תם' היינו שהיה בעל הבית על תמימותו, כשהוצרך היה יכול להשתמש ברמאות, וכשלא היה צורך היה תם, הולך בתמימות, דכתיב 'עם תמים תתמו ועם עקש תתפתל'.

(דברי יחזקאל)

וישמור משמרתי מצוותי חקתי ותורתי

בגמרא (יומא כח) דרשו חז"ל קיים אברהם אבינו כל התורה כולה. והראשונים מסתפקים איזה דין היה לאברהם אבינו, האם היה דינו כבן נח או כישראל גמור, ולכאורה אם היה דינו כבן נח, הרי למדנו 'גוי' ששבת חייב מיתה! ואם תימצי לומר שלא שבת, איך אפשר לומר עליו שקיים כל התורה כולה,

ויש ליישב שהיות שאצל הגויים מתחיל היום מבוקר עד בוקר שני, ואצל ישראל מתחיל היום מערב עד ערב שני שלאחריו, וא"כ עשה אברהם מלאכה במוצאי שבת, שאם הוא ישראל אז כבר מותר במלאכה, ואם הוא בן נח אז לא נקרא ששבת בשבת, כי עשה מלאכה בערב, ואצל הגויים זה נקרא עדיין שבת עד יום א' בבוקר.

(פנים יפות)

עוד יש לומר שיצא לרשות הרבים עם בגד 'ציצית' לגופו, ואם ישראל הוא הרי מקיים מצוה, ואין זה הוצאה מרשות לרשות, כי אין זו משא שלא לצורך, אלא מלבוש הוא, ואם הוא בן נח שאינו מחויב במצוות הרי זה לא נחשב ללבוש של מצוה, ויש לו דין משא ועושה טלטול ברשות הרבים ד' אמות, וכן הוצאה מרשות לרשות.

(חידושי הרי"מ)

הלעיטני נא מן האדום האדום הזה

יש להבין הרי כידוע שעשיו לא דיבר בלשון תחנונים, וא"כ איך אמר הלעיטני נא? הרי אין נא אלא לשון בקשה, ועוד קשה הרי במציאות אחרי שנתבשל העדשים כל צרכם מאבדים הם את הצבע האדום שלהם, ונהיים צבע חום בהיר ולא אדום, וא"כ איך אמר עשיו מן האדם האדם הזה בהדגישו 'אדום'?

ויש לתרץ כי יש עוד פירוש למלה 'נא' והוא חצי מבושל, כמו שכתוב בקרבן פסח: אל תאכלו ממנו נא' שעדיין לא התבשל כל צרכו, וזה אמר עשיו ליעקב, 'הלעיטני נא' דהיינו אין לי זמן לחכות עד שיתבשל לגמרי אלא תן לי מיד, ואז הצבע שלהם עדיין אדום כי לא הספיקו להתבשל כל צרכם, וזהו מן האדום האדום, וממילא מתורץ ב' הקושיות גם יחד, כי באמת לא דיבר בלשון בקשה וכנ"ל.

מכרה כיום את בכורתך לי

יש להבין מה בא ללמדנו המילה "כיום", ולמה לא כתוב 'מכרה את בכורתך לי', ויש ליישב דהנה יעקב אבינו היה אז בחור הסמוך על שולחן אביו, כל הצטרפותו היה על חשבון

אביו, ולעצמו לא היה שום רכוש כי ישב ולמד ולא עבד, ואם כן איך יכל לקנות את הבכורה הרי גם הניזד עדשים שנתן בתמורה לעשו לא היה שלו אלא של אביו יצחק,

אלא צריך לומר 'היום הזה' שהיה יום פטירתו של אברהם, ויצחק היה צריך לשבת שבעה, ויש הלכה שכאשר חוזרים מהלויה צריך לאכול סעודת הבראה דווקא מסעודה שאינו שלו אלא משל אחרים, ולכן הקנה יצחק את נזיד העדשים במתנה ליעקב בנו שיבשל עבורו לסעודת הבראה, ואז יכל לקנות בזה את הבכורה של אחיו, כי היום יש לו מה ליתן עבור הבכורה, אבל באמת כיום אחר לא היה לעצמו שום דבר שיכול לקנות בו משהו, ולכן אמר יעקב 'מכרה כיום' רק היום יש לי אפשרות לקנות את הבכורה.

(חתם סופר)

מזל טוב וגדיא יאה

כסא דברכתא קדם החסיד המפואר, המנהל הדגול, ידידו רב לו בחינוך ילדי ישראל לתורה ולעבודה

הרה"ח רבי יצחק אהרן קליין שליט"א

לרגל השמחה המשולשת במעונו

בלידת הנינים שיחיו

יהא רעוא שיזכה וירוה רוב תענוג ונחת דקדושה מכל יוצאי חלציו ותלמידיו כבניו לאורך ימים ושנים טובות מתוך בריות גופא ונהורא מעליא

ה'תשס"א ח' אלול ה'תשס"א